

Osjälvständiga brottsformer

23 kap BrB

Anna Quintero Tovar

Brottsformer

Självständiga brottsformer och **osjälvständiga** brottsformer

Självständiga brottsformer är fullbordade brott.

Ex. Exempel

- ”Den som berövar annan livet, döms ...” (mord BrB 3:1)
- ”Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta... ” (misshandel, BrB 3:5)

Brottsbeskrivningarna avser alltid **ett fullbordat brott** som begåtts
av **en person**.

Begrepp

- **Fullbordat brott, s.k. självständiga brottsformer:** så snart brottsrekvisiten enligt en brottsbeskrivning är uppfyllda.

Ex. grov misshandel BrB 3:6

- **Ofullbordat brott:** ett rekvisit i brottsbeskrivningen är inte täckt/inte uppfyllt. Ex. Försök till grov misshandel BrB 3:6, BrB 3:11 och BrB 23:1

- **Osjälvständiga brottsformer** Ansvar följer inte enbart enligt en straffbestämmelse, utan i kombination med någon eller några andra bestämmelser. Brottet klarar sig inte självständigt. Är beroende av ett annat brott. Ex. Försök till grov misshandel BrB 3:6, BrB 3:11 och BrB 23:1

Osjälvständiga brottsformer

Exempel

- Stämpling till mord
 - Förberedelse till mord
 - Försök till mord
 - Medverkan till mord
- Det osjälvständiga brottet måste kombineras med någon straffbestämmelse

Osjälvständiga brottsformer 23 kap BrB

Lagstiftare har kriminaliserat vissa gärningar som utgör förstadier till brott:

- **Försök**
- **Förberedelse**
- Stämpling

*Vid samtliga **förstadier** krävs att gärningsmannen har **uppsåt** till det fullbordade brottet*

Lagstiftare har också kriminaliserat vissa gärningar som innebär att man hjälper till att begå brott eller annars medverkar till brott

- **Medgärningsman**
- **Medverkare** i form av
 - Anstiftare
 - Medhjälpare (hjälper med ”råd eller dåd”)

Försök till brott 23 kap 1 § BrB

Har någon **påbörjat utförandet** av **visst brott utan att detta kommit till fullbordan**, skall han i de fall **särskilt stadgande** givits därom dömas för försök till brottet, **såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.**

Straffrättsligt problem:

Ett rekvisit är inte uppfyllt varför brottet i en viss straffbestämmelse inte är fullbordat. Föreligger då inte något brott?

Ex. Rekvisitet kroppsskada i brottsbeskrivningen för misshandel är inte täckt. Slaget träffade inte. Någon misshandel är inte fullbordad. Men – det finns fler brottsbeskrivningar i brottsbalken.

T ex 3:11 BrB, längre ner i kapitlet

Rekvisit för försök till brott

Försök föreligger om någon:

1. Med **uppsåt** att fullfölja det planerade brottet (subjektivt överskott).
2. **Påbörjar utförandet** av detta brott (utan att brottet kommit till fullbordan)

och det antingen;

- 3a. Föreligger **fara för brottets fullbordan** eller
- 3b. Sådan fara är **utesluten endast av tillfälliga omständigheter**.

4. ***För straffansvar krävs särskilt stadgande som klargör att brottet är straffbart på försöksstadiet.***

Flödesschema

1. Är brottet straffbelagt på försöksnivå?

- 23 kap 1 § BrB tillämplig på en brottstyp om detta särskilt anges.
- T.ex. 3 kap 11 § BrB, 8 kap 12 § BrB, 14 § lag om straff för smuggling
- *Ex.* Vid ansvar för försök till mord används BrB 3:1, 3:11 samt 23:1 tillsammans.

2. Har gärningsmannen uppsåt att föröva visst brott?

- Straffansvar för försök bygger på att den som begår den straffbelagda gärningen ska ha uppsåt till mer än vad som faktiskt har skett.
- Hade gärningsmannen uppsåt att döda?

3. Har utförandet av brottet påbörjats/försökspunkten passerats?

- Har gärningsmannen börjat försöka begå det här brottet?
- Har utfört gärningar som tydligt visar att han börjat verkställa brottsplanen och han står i begrepp att fullborda brottet.

4. Har brottet fullbordats?

- Om brottet fullbordats döms för fullbordat brott, dvs. fullbordat brott konsumerar försök (till samma brott)
- Försök till ett grövre brott konsumerar dock i allmänhet ett fullbordat mindre grovt brott (t.ex. försök till mord konsumerar grov misshandel)

5. Om ej fullbordat – är något av farerekvisiten uppfyllda?

- Fara att brottet skulle fullbordas har förelegat
- Fara att brottet skulle fullbordas har varit utesluten på grund av tillfälliga omständigheter.

Försökspunkten

Påbörjar utförandet av brottet

- = börjar göra det som krävs enligt brottsbeskrivningens verb eller står i någorlunda omedelbart begrepp att göra detta.

Exempel

Den som slår ett knytnävsslag mot en annan person påbörjar det som krävs enligt brottsbeskrivningen i **3 kap 5 § Brb** angående misshandel även om slaget träffade inte. Någon misshandel är inte fullbordad.

När passerar gärningsmannen **försökspunkten**? när gm skrider till verket!

GM passerar försökspunkten så snart han påbörjar en konkret handling, vilken omedelbart skulle leda till brottets fullbordan.

I det ögonblick en gärningsman lämnar planeringsstadiet (stämplings- och förberedelsestadiet) och påbörjar utförandet av ett brott, passerar han **försökspunkten**.

- Ex.
- Gm skjuter mot offret, men bommar
 - Den som börjat strypa någon med uppsåt att döda har nått försökspunkten.

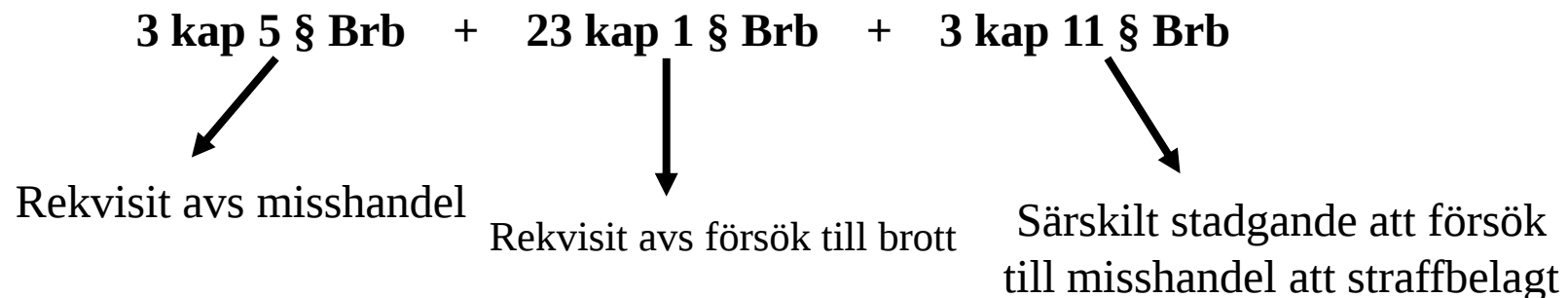
Om brottet fullbordats döms man bara för fullbordat brott, dvs. fullbordat brott konsumerar försök (till samma brott).

Försök till ett grövre brott konsumerar dock i allmänhet ett fullbordat mindre grovt brott.

Särskilt stadgande i 3 kap 11 § BrB ang brott mot liv och hälsa

För **försök** eller förberedelse till mord, dråp, barnadråp eller sådan misshandel som inte är ringa, och för stämpling till mord, dråp, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap.

Exempel

Straffbestämmelsen BrB 3:11 beskriver vilka former som är **otillåtna**:

- a) Ringa misshandel – är inte straffbart i ofullbordat form
- a) Misshandel av normalgraden – försök och förberedelse är straffbart.
- c) Grov/synnerligen grov misshandel – även stämpling och underlåtenhet att avslöja och förhindra sådana brott är otillåtet.

Hänvisar till 23 kap BrB

Exempel

- Den maskerade inbrottstjuven börjar bryta upp ett fönster till ett hus med den medtagna kofoten i syfte att ta sig in för att stjäla.
- Gärningsmannen har avlossat ett antal skott från en kulsprutepistol mot tre personer. De hinner kasta sig ned på marken och undgick därmed att träffas av kulkärven.

Förberedelse till brott 23 kap 2 § 1 st BrB

Den som, med **uppsåt att utföra eller främja brott,**

- 1. tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott, eller**
- 2. skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattningsmedel med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott,**

ska **i de fall det särskilt anges** dömas för förberedelse till brottet, om han eller hon inte har gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök.

Rekvisit för förberedelse till brott

Föreligger om någon:

1. Som med **uppsåt** att **utföra** eller **främja** brott,

2a) Tar emot eller lämnar pengar eller annat som

- **betalning** för brott eller för att
- **täcka kostnaderna** för brott

eller

2b) Tar befattningsmedel med något som är **särskilt ägnat** att användas som **hjälpmedel** vid brott (lämnar, tar emot, skaffar, tillverkar, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattningsmedel)

Forts. rekvisit för **förberedelse**

3. För straffansvar krävs **särskilt stadgande** som klargör att brottet är straffbart på förberedelsestadiet. Att det särskilt anges.

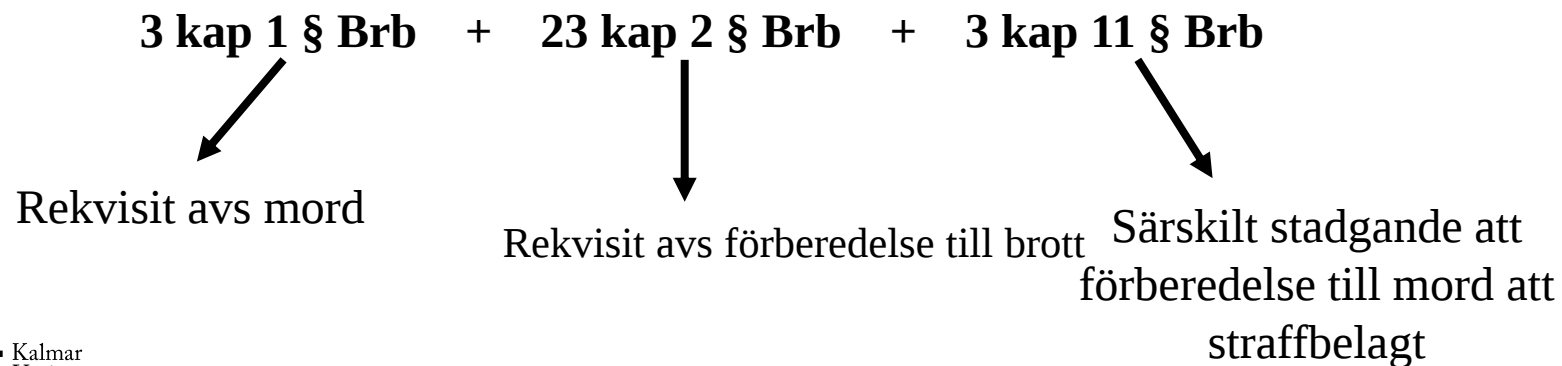
4. Om han eller hon inte har gjort sig skyldig till **fullbordat** brott eller **försök**.

5. Om **faran för att brottet skulle fullbordats** var **ringa** eller om gärningen med hänsyn till andra omständigheter är **mindre allvarlig** ska det inte dömas till ansvar, 23 kap 2 § 4 st BrB

Särskilt stadgande i 3 kap 11 § BrB ang brott mot liv och hälsa

För försök eller **förberedelse** till mord, dråp, barnadråp eller sådan misshandel som inte är ringa, och för stämpling till mord, dråp, grov misshandel eller synnerligen grov misshandel eller underlåtenhet att avslöja eller förhindra sådant brott döms det till ansvar enligt 23 kap.

Prövning

Prövning i fem steg:

1. Är brottet förberedelse **straffbelagt** för aktuellt brott (se t.ex. BrB 3:11 mord)
2. Finns det något subjektivt överskott hos gm, dvs. har gm haft **uppsåt** att *utföra eller främja* exempelvis brottet mord? (måste finnas)
3. Har gm utfört någon **förberedelseåtgärd**, dvs.
 - a) Har gm **tagit befattning med pengar**?
 - b) Eller har gm **tagit befattning med hjälpmedel**?

Prövning

5. Kontrollera att gm **inte har passerat försöksstadiet** eller **fullbordat brottet**
6. Pröva **farerekvisitet**; om fara för att brottet skulle fullbordas var ringa eller om gärningen med hänsyn till omständigheterna är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

Ex förberedelse av brott

- I NJA 1992 s 524 dömdes en person för förberedelse till narkotikabrott på den grunden att han anskaffat och förvarat kemikalier, som varit avsedda för tillverkning av amfetamin, tillsammans med viss utrustning sam handböcker och recept.
- I NJA 2002 s. 123 dömdes en person för förberedelse till olovlig tillverkning av sprit enligt alkoholL, då han tillverkat en vätska som varit avsedd för tillverkning av sprit.

Kan Erik dömas för förberedelse till rån?

Erik lovar Sigvard att betala alla omkostnader för rånet om Sigvard rånar tomten.

- Svar = Erik kan inte dömas för förberedelse till rån
- Någon förberedelseåtgärd har inte vidtagits
- Några pengar har inte överlämnats

Den som utlovar eller betingar sig pengar som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott INTE kan straffas för förberedelse.

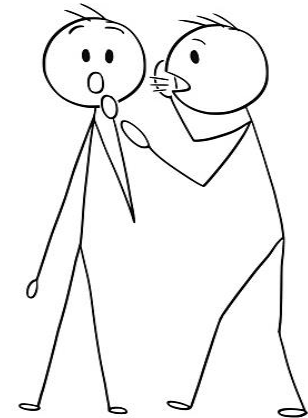

Stämpling 23:2 2 st

Det som kännetecknar en stämplingsgärning är att gärningsmannen haft förbindelse med någon eller några personer i brottet.

Sällsynt!

- 3 handlingsrekvisit:
 - Någon **i samråd med annan** beslutar om gärningen
 - Någon **sökt anstifta någon** att begå brottet
 - Någon har **åtagit sig eller erbjudit sig** att utföra brottet
- i de fall det särskilt anges (t.ex 3:11 BrB).
- Inget ansvar: Om **faran** för att brottet skulle fullbordas **var ringa** eller om **gärningen** med hänsyn till andra omständigheter **är mindre allvarligt**.

Rekvisit för stämpling:

- a) **Uppsåt** att utföra eller främja brott (underförstått)
- b) Att det **särskilt anges** i lagen
- c) Att **någon i samråd med någon** annan **beslutar** gärningen (dvs beslutar brott) eller att någon **söker anstifta** (söker förmå) någon annan eller **åtar eller erbjuder sig** att utföra den (stämplingshandling).
- d) Att brottet inte fullbordats eller utgör försök eller förberedelse (underförstått)
- e) Om faran för att brottet skulle fullbordats var ringa eller om gärningen med hänsyn till andra omständigheter är mindre allvarlig, ska det inte dömas till ansvar.

Stämpling

Exempel på stämpling

I NJA 1987 s. 680 dömdes en person för stämpling till grov varusmuggling avseende narkotika på den grunden att han i samråd med två andra personer fattat ett beslut att smuggla in narkotika i landet. Någon varusmuggling kom aldrig till stånd.

Ansvariga personer

**Straffrättsligt problem:
om rekvisiten inte täckts för alla utpekade?**

Ett rekvisit är bara täckt för en av två utpekade personer. Har den andra personen inte begått något brott då?

Ex. Rekvisitet tillfoga i brottsbeskrivningen om misshandel är bara täckt för A som slog en annan person. B slog inte men hade övertalat A att slå/eller gett A ett tillhygge att slå med. Har B inte begått någon otillåten gärning?

Medverkan till brott BrB 23:4

Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning skall ådömas inte bara **den som utfört gärningen** utan **även annan som främjat denna med råd eller dåd**. Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet.

Gärningsman

Den som **inte är att anse som gärningsman** döms, om han har **förmått annan till utförandet**, för **anstiftan** av brottet och annars för **medhjälp** till det

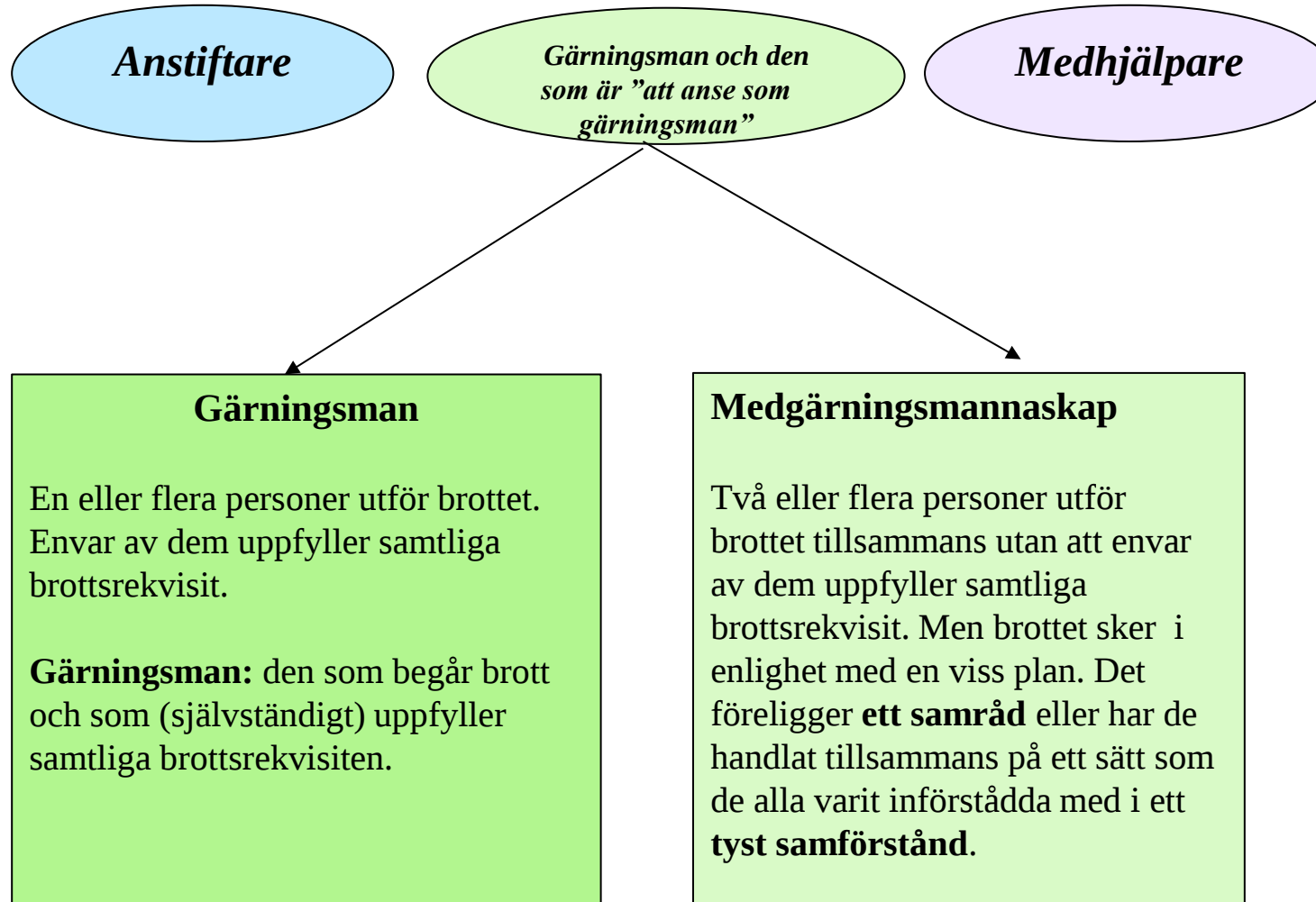
Annan medverkan

- Anstiftare
- Medhjälpare

Medverkan till brott BrB 23:4

Aktörerna

Medgärningsman

Medgärningsmannaskapet uttrycks i domar vanligen som att brottet begåtts "tillsammans och i samförstånd" eller "gemensamt och i samråd".

Ex: Två personer utdelar slag och sparkar mot samma offer. Det går inte att klarlägga vem som i detalj gjort vad men båda har i vart fall sparkat och/eller slagit och orsakat smärta och/eller skada. Båda döms då ofta för den totala misshandeln. Man anses ha agerat tillsammans och i samförstånd.

Ex: Tre personer har tillsammans planerat att begå ett rån mot en butik varvid de antagit olika roller. En hotar kassörskan och tillgriper pengar, en håller vakt vid dörren medan den tredje väntar i bil utanför och transporterar dem från platsen efteråt. Samtliga kan dömas för rånet i sin helhet.

Gärningsman/medgärningsman (Medverkan)

Tillsammans och i samförstånd

Vad krävs?

1. Måste på något sätt ha deltagit i brottets utförande
2. Uppsåtet är **alltid individuellt**, varit införstådd med att rutan skulle krossas, att A skulle dö etc. ”*Varje medverkande bedöms efter det uppsåt eller den oaktsamhet som ligger honom till last...*””(BrB 23:4)
3. ”Gruppsammanhållning”, t.ex. dela med sig av bytet

Annan medverkan?

Anstiftare

När en person förmått en annan person att utföra ett brott. Det förutsätter att gärningsmannen senare;

- verkligen utför brottet eller
- påbörjat brottet, dvs försökspunkten har passerats
- och att gärningsmannen inte redan hade bestämt sig för att göra detta.

- ✓ främjat gärningen med råd eller dåd
- ✓ inte själv är att anse som gärningsman
- ✓ förmått annan till utförandet
- ✓ om gärningen är straffbelagd i brottsbalken eller i annan lag eller författning om fängelse där är föreskrivet

Ex. den som **övertalar** gärningsmannen att tillfoga annan smärta

Medhjälpare

När någon på annat sätt än genom anstiftan **främjat** gärningen, t.ex. genom rådgivning eller tillhandahålla vapen.

*Ex. den som **ger** gm ett tillhygge att använda för att tillfoga annan smärta.*

- ✓ främjat gärningen med råd eller dåd
- ✓ inte själv är att anse som gärningsman
- ✓ inte förmått annan till utförandet
- ✓ om gärningen är straffbelagd i brottsbalken eller i annan lag eller författning om fängelse där är föreskrivet

Den som endast varit närvarande, när ett brott begåtts, och som varken fysiskt eller psykiskt har övat inflytande på brottets tillkomst, har inte gjort sig skyldig till medverkan

Medverkansansvar

Tillämpligt på:

Alla BrB-brott

*"Ansvar som i denna balk är föreskrivet för viss gärning.."
23:4 Brb*

Alla specialstraffrättsliga brott med fängelse i
straffskalan

*"Detsamma skall gälla beträffande i annan lag eller författning
straffbelagd gärning, för vilken fängelse är föreskrivet"
23:4 Brb*

Kriminaliseringen omfattar:

- Alla fullbordade brott, *t.ex medhjälp till ringa stöld,
BrB 8:2 och 23:4*
- Alla osjälvständiga brott, *t.ex medhjälp till försök till
stöld, BrB 8:1, 8:12; 23:1 och 23:4*

Olika **stadier** av ett brott & **medverkan** till brottet

Händelse	Brottsrubricering
1. B frågar A om denne mot betalning vill döda C	1. B =
2. A accepterar	2. A =
3. A hämtar ett vapen som ska användas för att döda C	3. A = B =
4. A skjuter mot C:s huvud men missar	4. A = B =.
5. A skjuter igen och träffar C, som avlider	5. A = B =
6. D finns på platsen och hjälper A genom att hålla A:s jacka medan A skjuter mot C	6. D =

Olika **stadier** av ett brott & **medverkan** till brottet

Händelse

1. B frågar A om denne mot betalning vill döda C
2. A accepterar
3. A hämtar ett vapen som ska användas för att döda C
4. A skjuter mot C:s huvud men missar
5. A skjuter igen och träffar C, som avlider
6. D finns på platsen och hjälper A genom att hålla A:s jacka medan A skjuter mot C

Brottsrubricering

1. B = **Stämpling** till mord
2. A = **Stämpling** till mord
3. A = **Förberedelse** till mord
B = **Anstiftan** till förberedelse till mord
4. A = **Försök** till mord
B = **Anstiftan** till försök till mord.
5. A = **Mord (fullbordat)**
B = **Anstiftan** till mord
6. D = **Medhjälp** till mord

Särskild variant på en osjälvständig brottsform, BrB 23:6

- ***Underlåtenhet att avslöja brott***, 23:6, 1 st. krävs att det är särskilt föreskrivet. för brottet för att det ska vara brottsligt. Återfinns i samma paragraf där eventuellt ansvar för försök m.m. stadgas i respektive kapitel. T. ex 3:11 BrB. Vissa särskilt allvarliga brott. Vid förestående eller pågående brott. Om avslöjandet kan ske utan fara för en själv eller annan.
- ***Underlåtenhet att förhindra brott***, 23:6, 2 st. Den som har ett bestämmande inflytande i en sammanslutning och underlåter att förhindra ett brott inom ramen för sammanslutningen.
- ***Underlåtenhet att hindra (förhindra) brott***, 23:6, 3 st. Förälder, annan uppfostrare eller förmyndare som underlåter att hindra deras barn från att begå brott om det kan ske utan fara för en själv eller annan.

Skillnaden mellan *stämpling* och *anstiftan*

Stämpling – har med **gärningen** att göra

En form av förberedelse, *t ex en gärning bestående i att försöka förmå någon att begå brott.*
Förutsätter att brottet inte fullbordats eller utgör försök eller förberedelse eller
att gm inte hade uppsåt till att brottet skulle fullbordas så som det blev.

Tidslinje: stämpling - förberedelse - försök - fullbordat

Anstiftan – har med **ansvarig person** att göra

En form av medverkan, *t ex straffrättsligt ansvar för att ha förmått någon att begå brott*

Personkategorier: gärningsman - medgärningsman - anstiftare - medhjälpare

Stämpling

Exempel

A övertalar B att begå en inbrottsstöld

När A övertalar B = A döms för stämpling till inbrottsstöld

När B åtar sig uppdraget = B döms för stämpling till inbrottsstöld

Stämpling övergår till anstiftan då gärningen
har påbörjats eller blivit fullbordad.

OBS!

Stämpling övergår till anstiftan

B försöker att begå inbrottsstölden

När B har passerat försökspunkten = B döms för försök till inbrottsstöld,
A döms för anstiftan till försök till
inbrottsstöld

B begår inbrottsstölden

När B fullbordar brottet = B döms för inbrottsstöld
A döms för anstiftan till inbrottsstöld

Osjälvständiga brottsformer- en översikt.

- Förberedelse (BrB 23:2)
- Stämpling (BrB 23:2)
- Försök (BrB (23:1)

= Förstadier till fullbordan

- Underlåtenhet att avslöja eller hindra brott (BrB 23:6)

Särskilt stadgande krävs för straffbarhet.

Ex. 3 kap 11§ BrB
4 kap 10§ BrB

Medverkan (BrB 23:4):

- Gärningsman
- Anstiftan
- Medhjälp

Alltid straffbart

(Medverkan till brott inom specialstraffrätten dock endast om fängelse är föreskrivet för det aktuella brottet)

Lnu.se